

~~OSIŘELÝ ZÁPAD~~

martin mcdonagh

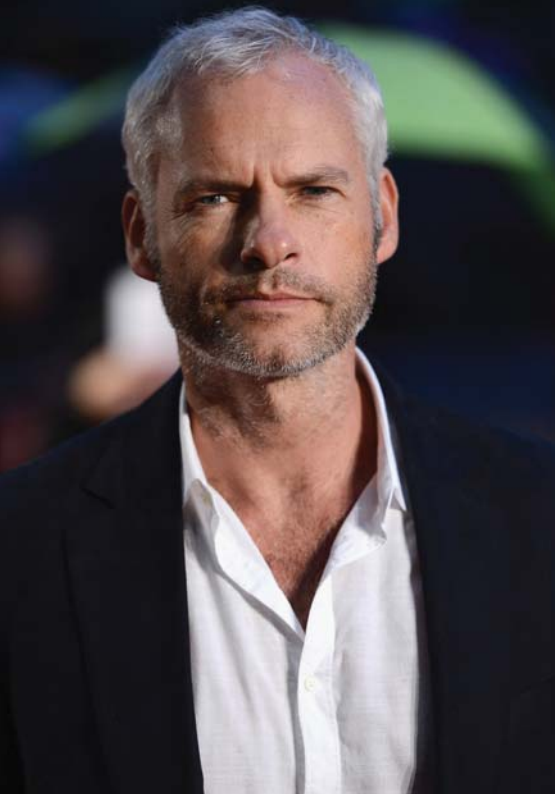
osířelý západ

překlad **ondřej sokol**
režie **janka ryšánek schmiedtová**
scéna **jaroslav čermák**
kostýmy **katarína kováčiková**
hudba **mario buzzi**
dramaturgie **daniela jirmanová**
pohybová spolupráce **petr sýkora a ivan petrák**

girleen kelleherová . . . **sarah haváčková**
otec welsh . . . . . **dušan urban**
coleman connor . . . . . **lukáš melník**
valene connor . . . . . **ondřej brett**

premiéra 16. ledna 2015 v divadle petra bezruče

Martin McDonagh

- Narodil se v Londýně 26. března 1970 jako mladší ze dvou synů irských rodičů. Jeho otec pocházel z Connemary v hrabství Galway, matka z Kileenduff v hrabství Sligo. Rodina žila v Londýně, v Irsku trávili chlapi pouze léto.
- V 16 letech přestal Martin chodit do školy a ve stejné době se jeho rodiče přestěhovali zpátky do Irska. Martin se starším bratrem Johnem Michaelem zůstali v Londýně.
- Svou spisovatelskou dráhu odstartoval Martin McDonagh psaním rozhlasových her a scénářů. Později se začal věnovat hrám divadelním, které jej brzy proslavily.
- Po Williamu Shakespeareovi se stal prvním dramatikem, jemuž byly v londýnských divadlech uvedeny čtyři hry během jediné sezóny.
- John Michael McDonagh, Martinův starší bratr, je též filmový scénárista a režisér (filmy *Ned Kelly*, *The Guard*, *Calvary*).

Divadelní hry:

- LEENANSKÁ TRILOGIE. *Kráska z Leenane* (*The Beauty Queen of Leenane*) je první ze tří her z tzv. Leenanské trilogie (někdy je též nazývána Connemarskou trilogií). Měla premiéru v roce 1996 v Irsku v Druid Theatre Company Galway a o měsíc později v Royal Court Theatre v Londýně – tato divadla ji nastudovala v koprodukcii. Přinesla McDonaghovi cenu londýnských kritiků a Tony Award. O dva roky později už se hrála v New Yorku a na Broadwayi. Dalšími z trojice jsou hry *Lebka z Connemary* (*A Skull in Connemara*, 1997) a *Osiřelý západ* (*The Lonesome West*, 1997), který byl opět nominován na Tony Award (1999).
- ARANSKÁ TRILOGIE: Ve stejné době, kdy *Kráska z Leenane* slavila úspěchy v Londýně, napsal McDonagh hru *Mrzák inishmaanský* (*The Cripple of Inishmaan*, 1996). Premiéru měla v Royal National Theatre v Londýně v roce 1997, o rok později byla uvedena v New Yorku a Los Angeles. Na největším z Aranských ostrovů se odehrává hra *Poručík z Inishmoru*

(*The Lieutenant of Inishmore*, 2001), nominovaná na Tony Award (2006), a na nejmenším zas hra *The Banshees of Inisherin* (překládána jako *Smrtky z Inisheru* – Banshee je postava z irské a skotské mytologie, která pláčem a kvílením zvěstuje smrt některého z členů rodiny). Hra nebyla nikdy uvedena, sám McDonagh ji nepovažuje za tak zdařilou jako ostatní své hry.

- DALŠÍ HRY: Velký úspěch zaznamenala i hra *Pan Polštář* (*The Pillowman*, 2003), McDonagh za ni získal Cenu Laurence Oliviera (2004) a byl opět nominován na Tony Award (2005). *Ujetá ruka ve Spokane* (*A Behanding in Spokane*, 2010) je jeho zatím poslední napsanou hrou, uváděnou na světových jevištích.
- Díky úspěchu a renomé, které McDonaghovi přinesly inscenace jeho her, se brzy objevila příležitost vyzkoušet si i práci na filmu. O své lásce k filmovému umění se McDonagh zmiňoval již dříve. Inspirací při psaní her a scénářů mu prý byly mimo jiné filmy Quentina Tarantina, Martina Scorsese či Davida Lynche. V současné době se McDonagh věnuje právě především tvorbě filmové.

Filmy:

- V roce 2005 natočil McDonagh svůj první film, krátkometrážní snímek *Six Shooter*, jímž si vysloužil Oscara. Do hlavních rolí v této „černé, krvavé irské komedii“ obsadil Brendana Gleesona a Rúaidhrího Conroye.
- Poté, co McDonagh podepsal smlouvu se společností Focus Features, natočil svůj první celovečerní film, krimikomedií *V Bruggách (In Bruges, 2008)*. Vynesla mu nominaci na Oscara za nejlepší původní scénář. V hlavních rolích dvou nájemných vrahů se objevili herci Colin Farrell a Brendan Gleeson.
- Zatím posledním McDonaghův film *Sedm psychopatů* měl premiéru v roce 2012 na Mezinárodním filmovém festivalu v Torontu. V této černé krimikomedií se opět objevil v jedné z hlavních rolí herec Colin Farrell (a v jedné z vedlejších Željko Ivanek, který hrál také *V Bruggách*) a hrály v něm i další slavné osobnosti, kj. Woody Harrelson, Sam Rockwell, Christopher

Walken, Olga Kurylenko či muzikant a herec Tom Waits. Martin McDonagh do svých filmů rád obsazuje herce, kteří hráli v inscenacích jeho divadelních her. Jednu ze dvou hlavních rolí ve filmu *Six Shooter* hrál mladý irský herec Rúaidhrí Conroy, který byl v inscenaci *Mrzáka inishmaanského* v Royal National Theatre v Londýně (prem. 1997) představitelem hlavní role, Billyho Clavena a za svůj výkon obdržel cenu Theatre World Award. V tomtéž filmu se objevili v menších rolích i další dva herci z inscenace *Mrzáka inishmaanského* (Aisling O' Sullivan a Gary Lydon). David Wilmot a Domhnall Gleeson zas účinkovali v newyorské inscenaci *Poručíka z Inishmooru* (Lyceum Theatre). Herci Christopher Walken a Sam Rockwell z filmu *Sedm psychopatů* hráli v newyorské inscenaci *Ujeté ruky ve Spokane* (Gerald Scheonfeld Theatre) a Željko Ivanek, který hrál v *Sedmi psychopatech* i *V Bruggách*, byl představitelem Ariela v newyorské inscenaci *Pána polštářů* (Booth Theatre).

Leenanská trilogie

Leenanskou (někdy také nazývanou Connemarskou) trilogii napsal Martin McDonagh v letech 1996–1997. Je pojmenována podle místa, kde se odehrávají všechny tři do ní patřící hry.

Leenane (též Leenaun, irsky An Líonán) je vesnice o rozloze cca 7,5 km², ležící v oblasti Connemara (irsky Conamara) v hrabství Galway (irsky Gaillimh) na západě Irska. Na severu, jihu i západě hraničí Connemara s Atlantickým oceánem.

Národní park Connemara patří k nejkrásnějším přírodním parkům v Irsku. Tvoří jej dva horské hřebeny, mezi nimiž protéká řeka Polladirk. Vyniká drsnou krajinou se spoustou jezer a slatin. Vedle přírodních krás jsou zde k vidění megalitické hrobky a zbytky starých křesťanských klášterů. U turistů se tato oblast těší velké oblibě, je to totiž jedno z mála míst, které si stále zachovává svérázný venkovský ráz, nezasažený dosud všemožnými civilizačními nešvary.

Kromě Martina McDonagha proslavil vesnici Leenane i režisér Jim Sheridan, který v roce 1990 natočil filmové drama *Pastvina* (*The Field*) – adaptaci stejnojmenné divadelní hry Johna B. Keana z roku 1965.

Správním střediskem hrabství Galway je stejnojmenné město, čtvrté největší irské město, známé coby „kulturní srdce Irska“. Pořádá se zde množství festivalů a dalších kulturních akcí, sídlí zde nespočet hudebních, tanečních, filmových a divadelních společností (mj. Druid Theatre Company – společnost, která hrála důležitou roli při prvním divadelní provedení *Osiřelého západu* – viz níže).

První hrou trilogie – a zároveň vůbec první divadelní hrou Martina McDonagha – byla *Kráska z Leenane*. McDonagh za ni obdržel kj. Cenu Georga Devina pro nejnadějnějšího dramatika, cenu londýnských kritiků, Tony Award aj. Premiéru měla 1. února 1996 v Town Hall Theatre ve městě Galway. Inscenátoři s ní pak hostovali v různých

irských městech, hráli i v londýnském Royal Court Theatre a po dalším turné po Irsku na několik měsíců zakotvili opět v Londýně v Duke of York's Theatre.

Další dva díly trilogie – *Lebka z Connemary* a *Osiřelý západ*, napsal McDonagh vzápětí. Za *Osiřelý západ* byl v roce 1999 opět nominován na Tony Award.

První inscenace *Osiřelého západu* měla premiéru v roce 1997, opět v Galway. Nastudovala ji zdejší divadelní společnost Druid Theatre Company v koprodukcí s londýnským divadlem Royal Court Theatre. V Americe se *Osiřelý západ* hrál poprvé o dva roky později – v broadwayské inscenaci divadla The Lyceum Theatre účinkovali stejní herci jako v inscenaci britské.

Pat: Někdy se ptám sám sebe, kdyby byla v Leenane dobrá práce, jestli bych tu zůstal. Jasně že tu nikdy dobrá práce nebude, ale čistě teoreticky. Nebo i špatná práce. Jakákoliv. A když jsem v Londýně a makám tam v dešti a jsem tam akorát za námezdní sílu a ty mladý tam vysedávají u karet a nadávají a chlastaj, a ty špinavý brlohy, pochcaný matrace a nic na práci, akorát čučet na hodiny.... Když jsem tam, tak bych chtěl bejt tady, to je jasný. Kdo by nechtěl? Ale zase když jsem tady... Jasně že nechci bejt tam. Ale zároveň vim, že tady taky bejt nechci.

Maureen: A proč, Pate?

Pat: Nevím proč. (Pauza.) Jasně že je to tu nádherný, to by poznal i blázen. Hory a lesy, a lidi si spolu povídaj. Ale když každé kouká každému do talíře.... Nevím. (Pauza.) V Leenane nemůžeš ani nakopnout krávu, aby ti to někdo nedával sežrat eště dvacet let.

(*Martin McDonagh: Kráska z Leenane*)

Česká premiéra *Krásky z Leenane* se odehrála v roce 1999 v Divadle v Řeznické (režie Jiří Bábek). Byla to vůbec první česká inscenace McDonaghova dramatu.

Lebka z Connemary byla uvedena až v roce 2007 ve Švandově divadle (režie Martin Glaser).

Osiřelý západ se na českých jevištích objevil poprvé v roce 2002. Premiéru měl v Činoherním klubu a inscenace se stala natolik slavnou a oblíbenou, že je dodnes na repertoáru tohoto divadla. Režiroval ji Ondřej Sokol, který zároveň hru přeložil.

Vysvětlivky k pochopení souvislostí

Postavy z Leenanské trilogie, které v *Osiřelém západu* nevystupují, ale jednající postavy o nich mluví.

Valene: Polibte si prdel a jděte si svý kecy vylejvat na Maureen Folanovou a Mika Dowda, jestli tolik stojíte o pěkný názory, Walsh. Ty vám přijdou víc k chuti, co myslíte?

Coleman: Stejně je to jen odporná pomluva, že Mick nebo Maureen někoho zabili. A nic než pomluva. To s Miko-vou ženou byla jen nehoda v opilosti, což je hrozný, ale může se to stát každému a Maureenina máma se prostě jen svalila z moc velký vejšky, a Maureenina máma byla vždycky chabrus na nohy.

Maureen Folanová: Hlavní postava hry *Kráska z Leenane*. Zatímco její sestry se vdaly a odstěhovaly, čtyřicetiletá. Maureen stále zůstává starou pannou a žije se svou sedmdesátiletou obézní, sobeckou a uzurpátorskou matkou Mag. Jejich vztah je oboustranně nesnesitelný. Když se objeví pohledný Pat Dooley, který má o Maureen vážný zájem, Mag nesnese představu, že by ji její „pečovatelka“ opustila a spálí dopis, v němž Pat nabízí Maureen, aby s ním odjela do Ameriky. Maureen se dozví pravdu příliš pozdě. Svou matku zabije pohrabáčem a vymyslí si, že spadla, když přelézala ohradu. Vyšetřování její viny neprokáže.

Mick Dowd: Hlavní postava hry *Lebka z Connemary*. Padesátiletý vdovec. O ženu přišel před sedmi lety. Dle jeho verze to bylo při autonehodě – řídil opilý. Skutečnost je pravděpodobně jiná – Mick zřejmě zabil svou ženu sekerou nebo kladivem a nehodu narafičil. Policie však nemá dostatek důkazů. Mick si vydělává vykopáváním ostatků zemřelých – hřbitov je totiž malý a jsou potřeba místa pro nové nebožtíky. Ostatky se smí vykopat až sedm let po uložení nebožtíka do země. Ve hře *Lebka z Connemary* nadešel čas otevřít hrob Mickovy ženy.

Coleman: Pamatuješ jak z tebe Pato Dooley málem vytřískal duši, když mu bylo dvanáct a tobě dvacet, a ty ses nikdy nedozvěděl důvod proč? Já znám ten důvod. Namluvil jsem mu, že jsi o jeho mrtvý mámě řekl, že byla vlasatá děvka.

Valene: Pato Dooley mě mlátil dlátem, Coleman, málem jsem do prdele přišel o oko!

Pat (Patrik) Dooley: Postava ze hry *Kráska z Leenane*. Nápadník Maureen Folanové. Potkávají se náhodou na večírku pořádaném pro Dooleyovy rodinné příbuzné z Ameriky. Původem z Leenane, pracuje v Anglii jako námezdní dělník za mizerný plat, práce na stavbě je nebezpečná a ze strany Angličanů musejí irští dělníci snášet jen urážky. Pat se rozhodne jet pracovat do Ameriky a nabídne v dopise Maureen, aby odjela s ním.

Welsh: Viděl jsem, že se vrátil Tom Hanlon. Mluvil jsem s ním na pohřbu. Znal se Tom s vaším tátou?

Coleman: Trochu se s ním znal. Šestkrát nebo sedmkrát tátu zašil za pořvávání na jeptišky.

Valene: Nesnáším tyhle podělaný Hanlonovy.

Welsh: Proč Valene?

Valene: Proč jako proč? Nebyl to jejich Mairtin, kdo uříznu uši chudince Lassie a nechal ji tak sviňsky vykrváčet k smrti?

Thomas Hanlon: Leenanský policista, třicátník. Vystupuje ve hře *Lebka z Connemary*. Vyšetřoval smrt manželky hlavního hrdiny Micka Dowda a asistuje Mickovi při vykopávání jejích ostatků na hřbitově. Tuší, že nezemřela při autonehodě, nýbrž rukou (resp. sekyrou či kladivem) svého muže, není ale schopen vraždu mu dokázat.

Mairtin Hanlon: Taktéž vystupuje ve hře *Lebka z Connemary*. Mladší bratr policisty Thomase Hanlona, věk kolem dvaceti. Pomáhá Micku Dowdovi při jeho práci na hřbitově. Mick jej málem zabije kladivem v domněnání, že ukradl z hrobu lebku jeho ženy.

Janka Ryšánek Schmiedtová (1983) – režie

—Po maturitě na Lincoln High School v Portlandu a na Arcibiskupském gymnáziu v Praze vystudovala činoherní režii na JAMU v Brně. Během studií absolvovala stáž v Lisabonu a Glasgow.

—Režiruje v divadlech po celé České republice: Brno (HaDivadlo, Divadlo Radost, Národní divadlo), Šumperk, Zlín, Plzeň, Ostrava (v Národním divadle moravskoslezském režírovala inscenace *Kuřačky* a *Perfect Days*).

—S dramatikem Martinem McDonaghem se u Bezručů nepotkává poprvé. Pro plzeňské Divadlo J. K. Tyla připravila inscenaci jeho hry *Kráska z Leenane* (herečka Jana Kubátová byla za roli Maureen nominována na Cenu Thálie 2013).

—Pod hlavičkou o.s. Tripitaka a Centra experimentálního divadla v Brně režírovala projekty divadla v sociální akci (Janka Ryšánek Schmiedtová, Anna Saavedra: *Paso a paso – Cesta zraněného bojovníka*, Anna Saavedra a kolektiv autorů: *SAMODIVA /divadelní blues pro sólo matky/*).

—Vedle divadla se věnuje organizování nejrůznějších společensky kulturních akcí.

—Spolupracuje s Českým rozhlasem, Českou televizí, píše, překládá z angličtiny.

—Žije v Brně, je vdaná, má titul MgA. a taky mopse jménem Ralf MacLachtan, miluje mluvené slovo, sushi a cestování.

Má řidičák, ale auta neřídí, když nepracuje, hledá práci.

Mario Buzzi (1974) – hudba

—Vystudoval konzervatoř v Kroměříži (obor fagot) a JAMU v Brně (obor Kompozice, posléze doktorské studium Teorie hudební tvorby).

—Během studií vytvořil řadu komorních a orchestrálních skladeb. Především se ale věnoval tvorbě pro vlastní kapely JáMor, Luční koník a později byl také kompozičně aktivním členem skupiny Chorchestr, takto vznikly desítky písní i množství instrumentální hudby. Svá teoretická bádání v oblasti mikrointervalové hudby často prakticky uplatňuje ve svých kompozicích. Od roku 1996 se intenzivně věnoval práci s hudební elektronikou. Používá vlastní metodu tzv. dirty samplingu, také často pracuje s frekvenční a křížovou modulací a též s náhodnými procesy geneze hudebního materiálu.

—Působí jako skladatel scénické hudby pro divadla, rozhlas i televizi, píše písně, komorní i orchestrální hudbu a účinkuje též v originálním kabaretu Komediograf jako kytarista. Živí se i jako aranžér a studiový technik.

(zdroj: rozhlas.cz)

—Spolupracuje kj. s režiséry J. A. Pitínským, Vladimírem Morávkem, Arnoštem Goldflamem, Evou Tálskou, Jakubem Macečkem, Andrejem Krobem, Annou Petrželkovou, Hanou Mikoláškovou, Mariánem Amslerem aj.

—S Jankou Ryšánek Schmiedtovou se potkal při práci na inscenacích *Fridy Kahlo* (MD Zlín), *Kuřačky* a *Perfect Days* (NDM Ostrava).

—S Divadlem Petra Bezruče v minulosti spolupracoval již několikrát – je autorem hudby k inscenacím *Strašidlo cantervillské* (R: Jakub Maceček, 2005), *Limonáda* (R: Marián Amsler, 2010), *Romeo a Julie* (R: Anna Petrželková, 2011).

—Žije v Brně, je ženatý a má tři děti.

Katarína Kováčiková – kostýmy

- V roce 2013 absolvovala JAMU, odbor scénografie.
- Druhým rokem na scénografii JAMU vyučuje technické kreslení.
- Ještě na škole spolupracovala s režisérem Petrem Štindlem – *Zítřka v Kataru* (Divadelní studio Marta 2012), *Sylvou Talpovou – Trůn pro královny* (divadelní studio Marta 2010), *Janou Janěkovou – Pokrevní sestry* (Divadlo na Orli 2013) a množství inscenací s režisérem Vítězslavem Větrovcem – *Blázen a smrt* (Kabinet múz 2009), *Miláčkové* (Kabinet múz 2010), *Opereta* (Divadelní studio Marta 2010), *Marlboro men evangelium* (Divadlo Tramtárie 2011) a další...
- První inscenací po ukončení JAMU byla *Nora* s režisérem Rastislavem

Ballkem (Divadlo Reduta 2013). Následovalo několik inscenací v režii Janky Ryšánek Schmiedtové – *Betlémská hvězda* (ND Brno 2013), *Safaládka a Špajdlíčka* (Bratislavské bábkové divadlo 2014), *Rychlé šípy* (Divadlo Šumperk 2014) a opět v režii Vítězslava Větrovce – *Hodní, zlí & dotovaní* (Divadlo Feste 2014).

Jaroslav Čermák – scéna

—Nerad o sobě hovoří. Máme tam napsat *Byli jsme a budem, inu, činíme tak: Byli jsme a budem!*

Welsh: Vidíš? Ty se snažíš v lidech najít to dobré, Colemane. To by se spíš čekalo ode mě, ale já to nedělám. Já jsem vždycky první ve frontě na házení kamenů.

Valene: Nemá další podělanou krizi víry, že ne?

Coleman: Má.

Valene: Ten člověk si nedá pokoj.

Welsh: Ano, protože své farnosti nemám co nabídnout.

Coleman: Prej že, copak jste zrovna nedoved juniorskej fotbalovej tým do semifinále okresního přeboru, hned první rok svýho koučování?

Welsh: Přijde ti juniorský fotbal jako důvod pro znovunalezení víry v kněžský stav, Colemane? A kromě toho jsme jen parta řeznic.

Coleman: Nejste. Jste šikovný.

Welsh: Deset červených karet ve čtyřech utkáních, Colemane. To je v dívčím fotbale světový rekord. To by byl rekord i v chlapeckém fotbale. Jedno z těch děvčat ze Svaté Anežky leží ještě pořád v nemocnici, po tom co narazily na nás.

Coleman: Když na to nemá, ať neleze na hřiště.

Welsh: See? You do see the good in people, Coleman. That's what I'm supposed to do, but I don't. I'm always at the head of the queue to be pegging the first stone.

Valene: He's not having another fecking crisis of faith?

Coleman: He is.

Valene: He never stops, this fella.

Welsh: Aye, because I have nothing to offer me parish at all.

Coleman: Sure haven't you just coached the under-twelves football to the Connaugh semifinals yer first year trying?

Welsh: Ah the under-twelves football isn't enough to restore your faith in the priesthood, Coleman, and we're a bunch of foulers anyway.

Coleman: Ye aren't. Ye're skilful.

Welsh: Ten red cards in four games, Coleman. That's a world's record in girls' football. That'd be a record in boys' football. One of the lasses from St Angela's she is still in hospital after meeting us.

Coleman: If she wasn't up for the job she shouldn't've been on the field of play.

inspice **Michal Weber** / nápověda **Michaela Krejčí** / rekvizity **Marie Křehlíková** / garderoba **Renáta Pytlíková** / vlásenky **Michaela Kadlecová** / světla **Michal Černý** / zvuk **Pavel Johančík** / šéf výroby **Petr Gavenda** / jevištní mistr **Filip Kapusta** / technika **Pavel Kresta, Martin Plichta, Pavel Dvořák**

program vydala divadelní společnost Petra Bezruče, s.r.o., ke třetí premiéře sezóny 2014–2015
textová část programu **Daniela Jirmanová** / fotografie **Petr Hrubeš, Tomáš Ruta** / grafický návrh plakátu
a programu **Lukáš Horký** / výtiskl proprint, s.r.o., český Těšín

divadlo Petra Bezruče provozuje divadelní společnost Petra Bezruče / ředitel **Jiří Krejčí** / umělecký šéf
Štěpán Pácl / manažer **Tomáš Suchánek** / dramaturg **Daniela Jirmanová** / tajemnice uměleckého provozu
Alena Punčochářová / propagace a PR **Michaela Kubicová** / divadlo je provozováno za finanční podpory
statutárního města Ostrava / finančně podporuje také Moravskoslezský kraj / autorská práva zastupuje
dilia, divadelní, literární a audiovizuální agentura, Krátkého 1, 190 00 Praha 9

OSTRAVA!!!

